

УДК 332.1:338.24

Гудзь М.В.

д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

В умовах глобалізації господарських зв'язків і регіоналізації економічного розвитку територій для вирішення фундаментальних проблем просторової економіки необхідна не галузева, а фундаментальна типологія економічних систем, що опирається на ключові особливості взаємини систем з базовими сутностями простору й часу.

На початку ХХІ ст. у світовій і вітчизняній еліті з'явилося розуміння того, що території – це не тільки тягар, але й ресурс економічного розвитку. Зародилися доктрини територіального (просторового) розвитку, а уряд країни спромігся ухвалити схему-прогноз розвитку й розміщення продуктивних сил регіону і адаптованих регіональних прогнозів [1], а також методичних рекомендацій з формування регіональних стратегій розвитку [2].

Управління розвитком регіонів, на їх погляд, охоплює такі тематичні напрями: демографічну еволюцію та зміцнення регіональної самобутності; збереження та примноження історичної, культурної та природної спадщини;

розвиток промисловості та відродження депресивних зон; інтеграцію та досягнення просторової згоди шляхом забезпечення розвитку ефективних міських систем і транспортно-комунікаційної мережі; транспортний розвиток, у тому числі забезпечення транспортної доступності та відповідного інфраструктурного забезпечення віддалених районів; збалансоване природокористування, охорону довкілля й екологічну безпеку; створення єдиного інформаційного простору тощо [3, с.158].

Частково суспільний запит на подібний науковий продукт задоволений працями Б.Данилишина, Пилипів В. В., у яких обґрунтовується концепція «нового регіоналізму», що спирається на демократизацію і розширення самоврядних прав територій ресурсами і нову якість людини, територіальної громади, соціуму [4, с.14-19]. Якщо переважна більшість існуючих програм регіонального розвитку в пріоритетом ставить виробництво й базові економічні показники, то пропонувана концепція трансформується у бік організації господарства, суспільного устрою на засадах моралі й етики.

Якщо система державного управління піддається хоча б частковому реформуванню «зверху», то у царині регіонального менеджменту ні методологічно, ні практично, ні адміністративно, ні політично трансформації практично не відбуваються. Досі невизначеними залишаються місце, роль, механізми регіонального менеджменту в загальній конструкції організації моделі влади в країні. Однак, стратегічні устремління регіональної еліти спрямовані на очікування визначених стратегічних орієнтирів, вектору регіонального розвитку і конкретного виміру в просторовому устрою країни, а регіональний менеджмент – в усвідомленні загальної конструкції влади.

Колектив науковців з Академії управління при Президентіві Укравіни визначають регіональний менеджмент як «науку, що вивчає й аналізує особливості формування й динаміку розвитку системи державного управління соціально-економічними процесами в окремому регіоні» [5, с.28], що невиправдано звужує предмет регіонального менеджменту тільки механізмами реалізації державної регіональної політики й не приймає до уваги впливу територіальних спільнот, місцевого самоврядування на економічний розвиток регіону. Разом з тим не може претендувати на повноту й всебічний аналіз трактування регіонального менеджменту зведення його до «...управління соціально-економічними процесами в регіоні...» [6, с.34], оскільки екологічні процеси, менеджмент регіонального економічного простору випадають із контексту функціонального управління.

Залежно від обмеженості/ необмеженості довжини (локалізованості/ нелокалізованості) системи в часі й у просторі можна виділити чотири типи систем: 1) просторова й тимчасова довжина обмежені; 2) просторова й тимчасова довжина необмежені; 3) просторова довжина обмежена, тимчасова – необмежена; 4) просторова довжина необмежена, тимчасова – обмежена. Із

цього витікає узагальнення, що типологія територіальних економічних систем визначається об'єктами, засобами, процесами й проектами (подіями) і потребує адекватних форм і способів реалізації стратегій (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні типи територіальних економічних систем

Типи систем	Окремі випадки, типовий представник	Поширення в часі	Поширення в просторі
Об'єкти	Підприємства-рекреатори, кластери, комплекс, територія	Необмежене	Обмежене
Засоби	Інструменти, комунікації, інститути	Необмежене	Необмежене
Процеси	Зростання, розвиток, трансформація	Обмежене	Необмежене
Проекти	Створення мережових бізнес-структур, утворення ландшафтних парків, екопроекти	Обмежене	Обмежене

Виходячи із визначеної типології територіальних систем та їх аналізу, можна запропонувати наступні підходи до розробки концепції регіонального менеджменту: «об'єктний підхід» – заснований на підтримці функціонування розвитку регіону і регіональних систем яскраво вираженого об'єктного типу (підприємств, організацій, кластерів тощо); «процесний підхід» – основним предметом уваги є підтримка поширення від одного об'єкта до іншого тих або інших технологій, інформації, змін (інновацій); «середовищний (інституційний) підхід» – основний нахил робиться на створенні міжоб'єктного середовища, зокрема інститутів, що стимулюють «правильний» розвиток об'єктів регіонального розвитку; «проектний підхід» – ключовим елементом економічної політики управління розвитком регіону є організація фінансування проектів системного характеру, що мають синергетичний ефект.

Таким чином, в основі запропонованої концепції регіонального менеджменту реалізується мета створення сприятливого для життєдіяльності мешканців середовища. В основу побудови концепції покладено стратегічний дизайн: визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована концепція; причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання на основі системного підходу; мета і принципи концепції; оцінка альтернатив і визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів; визначення стратегічних завдань до вирішення, програми і етапів її реалізації; визначення прогнозних результатів виконання програми, визначення її ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Генеральна схема планування території України. Відомості Верховної Ради, 2013, N 48, ст.682.
2. Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм. Постанова Кабінету Міністрів України N 826 (826-2020-п) від 09.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 1.04.2021)
3. Приходченко Т.В. Управління збалансованим розвитком регіону. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 25. С.102-106.
4. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5-11.
5. Регіональне управління: підручник / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К.: НАДУ, 2014. 740 с.
6. Парамонов В. В. Региональная экономика и управление. Часть 2;. М, 2006. 295с.